

موضوع : مشکلات رایج در درس املا
اعضای گروه: فروغ طالب، سمیرا حسینی، زهرا سعید نژاد

پایه : دوم ابتدایی
دبستان دخترانه جوادالائمه (ع) ناحیه ۱
مدیر: عزت شهاب صفا
سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

چکیده

پروژه درس پژوهی این گروه با عنوان «مشکلات رایج در درس املا» در بین دانش آموزان کلاس دوم دبستان دخترانه جوادالائمه ناحیه ۱ اجرا شده است. باتوجه به تجربیات اعضای گروه و نتایج به دست آمده از ارزشیابی ها دریافتیم، دانش آموزان در این زمینه مشکلاتی دارند که برای رفع آنها نیاز به راهکارهای آموزشی جدید است. با تحقیق و پژوهش، روش هایی مختلف تدریس این درس را آزمایش کردیم که نتایج زیر حاصل شد:

- ۱- به کار بردن روش های مختلف املا نویسی، باعث جذاب شدن این درس برای دانش آموزان می شود.
- ۲- بررسی نتایج ارزشیابی دانش آموزان نشان داد با به کارگیری روش های جدید، اشکالات املا در بین آنها کمتر می شود.

فصل اول: تبیین مسئله

بخش اول: تعریف املا

املا کلمه‌ای است عربی به معنی پر کردن، از یاد چیزی را نوشتن، تقریر مطلبی تا دیگری آن را بنویسد، هم‌چنین به معنی رسم‌الخط و درست‌نویسی نیز آمده است. به عبارت دیگر به نوشتار در آوردن صورت آوایی حروف، کلمات و جمله‌ها را املا گویند. معادل فرانسوی آن دیکته است، یعنی مطلبی که کسی بخواند و دیگری بنویسد.

بخش دوم: ضرورت، گستردگی و تبیین مسئله

دلایلی که برای آموزش املا ضروری می‌باشد، به صورت موردی به شرح زیر است:

- ۱- آموزش رسم‌الخط به دانش‌آموزان باعث ایجاد وحدت می‌شود. (شناسایی رسم الخط فارسی)
- ۲- باعث تسهیل برقراری ارتباط نوشتاری می‌شود.
- ۳- باعث تحکیم زیر بنای سوادآموزی می‌شود. (تحکیم سواد آموزی)
- ۴- به یادگیری دروس دیگر کمک می‌کند.
- ۵- گفته‌ها به نوشته‌ها تبدیل می‌شود. (تبدیل گفتار به نوشتار)
- ۶- باعث تقویت مهارت‌های ذهنی و زبانی می‌شود. (گوش دادن، نوشتن، خواندن، سخن گفتن، تقویت حافظه سمعی و بصری)
- ۷- باعث تلفظ درست می‌شود.

پرسش اصلی: با اتخاذ چه روشی می‌توان اشکالات رایج در املا را کمتر کرد؟

بخش سوم: اهداف طرح

• اهداف کلی

دانش‌آموزان بتوانند کلمات را درست بنویسند.

• اهداف جزئی

- ۱- دانش‌آموز تعداد دندانان را در هر کلمه درست تشخیص دهد.
- ۲- دانش‌آموز تعداد نقطه را در هر کلمه درست تشخیص دهد.
- ۳- دانش‌آموز تعداد حروف را در هر کلمه درست تشخیص دهد. (جانداختن بعضی از حروف)
- ۴- دانش‌آموز حروف کاف و گاف را به درستی از هم تشخیص دهد.

• اهداف رفتاری

- ۱- دانش‌آموزان بتوانند بدون راهنمایی، تعداد دندانان هر کلمه را مشخص کند.
- ۲- دانش‌آموزان بتوانند بدون راهنمایی، تعداد نقطه هر کلمه را مشخص کند.
- ۳- دانش‌آموزان بتوانند بدون راهنمایی، تعداد حروف هر کلمه را مشخص کند.
- ۴- دانش‌آموزان بتوانند حروف کاف و گاف را به درستی از هم تشخیص دهد.

بخش چهارم: طرح سوالات پژوهش

- ۱- چگونه می‌توان دقت دانش‌آموزان را در نوشتن املا افزایش داد؟

فصل دوم: برنامه‌ریزی درس

شرح کلی فرایند کار و ایده‌های موثر طرح شده در بهبود یادگیری

جلسه اول

به یاری پروردگار اولین جلسه درس پژوهی در دبستان دخترانه جوادالائمه (ع) به تاریخ ۹۳/۰۹/۲۳ با حضور اعضای گروه برگزار گردید.

یکی از اعضای گروه که سال گذشته نیز در پروژه درس پژوهی شرکت داشتند، مراحل انجام پروژه و روش کار را برای سایر اعضا شرح دادند.

اعضای گروه چند موضوع مختلف از دروس فارسی، ریاضی و املا پیشنهاد دادند که موضوعات پیشنهادی مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

موضوعات پیشنهادی اعضای گروه به این شرح می‌باشد:

۱- درک مطلب مربوط به درس فارسی. ۲- حل مسئله‌های ریاضی. ۳- اشتباهات رایج در درس املا.

در این جلسه کار بین اعضای گروه تقسیم شد و وظایف هرکس مشخص گردید:

آماده سازی ابزار آموزشی: زهرا سعیدنژاد

مجری: فروغ طالب

ناظر: سمیرا حسینی، خانم شعبانی

قرار شد هر یک از اعضای گروه درباره اهمیت و ضرورت موضوعات پیشنهادی و نظر نهایی خود را در جلسه بعد ارائه دهند.

جلسه دوم

در جلسه دوم که در تاریخ ۹۳/۱۰/۰۵ برگزار شد، هر کدام از اعضای گروه نظرات خود را در مورد موضوعات پیشنهادی مطرح کردند و با ارائه دلایل منطقی، موضوع مشکلات رایج در املا مورد توافق اعضای تیم قرار گرفت.

جلسه سوم

جلسه سوم درس پژوهی به تاریخ ۹۳/۱۰/۱۷ با حضور اعضای گروه و معاون پایه تشکیل گردید. باتوجه به این که اشتباهات دانش‌آموزان، از یک سنخ نیستند، نمی‌توان با اتخاذ یک روش همه آن‌ها را از بین برد، تصمیم گرفته شد املاهای دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گیرد تا اعضای تیم متوجه شوند بیشترین اشتباهات دانش‌آموزان مربوط به کدام عامل است؟ مثلاً حافظه دیداری، حساسیت شنیداری، دقت آموزشی و ... در نهایت قرار شد اعضای تیم، املاهای دانش‌آموزان را برای تشخیص فراوانی اشتباهات دیکته‌ای بررسی کنند و نتیجه را در جلسه بعد گزارش دهند.

جلسه چهارم

در جلسه چهارم درس پژوهی که در تاریخ ۹۳/۱۱/۰۵ با حضور اعضای گروه تشکیل شد، اقدامات زیر صورت گرفت:

بعد از بررسی املاهای دانش‌آموزان این نتیجه حاصل شد که فراوانی اشتباهات دیکته‌ای دانش‌آموزان، در کم و زیاد گذاشتن دندان، نقطه، سرکاف و حروف است. در این جلسه اعضای تیم، معاون پایه و اساتید محترم هم‌فکری کردند و چند کتاب توسط اساتید به اعضای گروه معرفی شد که یکی از کتاب‌های موثر برای پژوهش گروه، «اختلالات دیکته نویسی» از مصطفی تبریزی بود.

جلسه پنجم

این جلسه در تاریخ ۹۳/۱۱/۰۸ با حضور اعضای تیم برگزار شد. اعضای تیم در مورد مطالب مفید منابع ذکر شده، بحث و تبادل نظر و روش‌های موثر در کاهش اشکالات دیکته نویسی (اشکالات مربوط به دقت)، ارائه کردند. برای تدریس اول قرار شد، کارت‌ها و برگه‌هایی شامل کلماتی که دندان، نقطه، سرکاف و یا یکی از حروف را کم دارد، تهیه شود.

جلسه ششم

در این جلسه به تاریخ ۹۳/۱۱/۲۰، با همکاری اعضای گروه کارت‌های کلمات و برگه‌های کلمات آماده شده، بازبینی شد. در نهایت اجرای اولین تدریس در کلاس فروغ طالب به تاریخ ۹۳/۱۱/۲۵ با حضور و نظارت اعضای گروه و معاون پایه به تأیید گروه رسید.

فصل سوم: آموزش درس**بخش اول****الف) ویژگی‌های طرح درس:**

تدریس این درس به روش مکاشفه‌ای و پرسش و پاسخ طراحی شده است. با استفاده از این روش‌ها و تجربیات روزمره دانش‌آموزان، می‌توان شاهد درست‌نویسی دانش‌آموزان بود.

ب) نحوه اجرا:

تیمی ۳ نفره از معلمان پایه دوم ابتدایی، همه جلسات درس پژوهی را در دبستان دخترانه جوادالائمه ناحیه ۱ تشکیل دادند، و پس از آماده‌سازی‌های اولیه طرح درس پژوهی، تدریس اول به تاریخ ۹۳/۱۱/۲۷ در کلاس فروغ طالب با حضور اعضای گروه انجام شد.

ت) چالش‌های فرا روی گروه:

۱- حضور دانش‌آموزانی که مشکلات دیکته‌ای ندارند.

۲- کمبود زمان برای هماهنگی کارها.

ث) راه کارها:

استفاده از کارت تصاویر و دادن نقش معلم به دانش‌آموزان برای ایجاد علاقه برای همه دانش‌آموزان. (حتی دانش‌آموزانی که مشکلات دیکته‌ای مورد نظر را نداشتند)

ح) روش تعیین اثربخشی نتایج اجرای درس پژوهی:

۱- میزان پاسخگویی دانش‌آموزان در دیکته.

۲- ارزشیابی ناظران تدریس از واکنش و عملکرد دانش‌آموزان در هنگام تدریس.

خ) مشخصات کلی:

نام مجری: فروغ طالب	نام درس: درس پژوهی
نام همکاران: زهرا سعید نژاد، سمیرا حسینی	موضوع: املا
ناظر گروه: وحیده شعبانی	روش تدریس: روش مکاشفه‌ای و پرسش و پاسخ
چینش کلاس: ردیفی	مکان اجرا: کلاس درس
پایه: دوم	تعداد دانش‌آموزان: ۲۴ نفر
زمان تدریس: ۴۵ دقیقه	

د) ابزار آموزشی:

کارت تصاویر، برگه کلمات

بخش دوم: آموزش درس در کلاس

- ۱- ابتدا تصاویر به دانش‌آموزان داده شد تا با دقت زیاد آن‌ها را مشاهده کنند. سپس کارت‌ها جمع‌آوری و از دانش‌آموزان در مورد تصاویر مربوطه سوالاتی پرسیده شد. از آنجاکه دانش‌آموزان جزییات تصاویر را به دقت مشاهده نکرده بودند، برای جواب دادن به این سوالات آمادگی لازم را نداشتند و نتوانستند به تمام سوالات، درست پاسخ دهند. بنابراین، از دانش‌آموزان خواسته شد، برای انجام فعالیت بعد دقت بیشتری داشته باشند.
- ۲- برگه‌های کلمات بین دانش‌آموزان توزیع شد و از آن‌ها خواسته شد به جمله بالای برگه توجه کنند چون ذکر شده بود که این کلمات کاملاً درست نوشته نشده است و هر کلمه ممکن است اشکالی در تعداد دندان‌ها، نقطه، حروف و سرکاف داشته باشد.
- ۳- آن‌ها باید اشکالات و قسمت حذف شده کلمه‌ها را پیدا کرده و بنویسند. دانش‌آموزان با شور و هیجان، این فعالیت را به خوبی انجام دادند.
- ۴- سپس متن کوتاهی که از کتاب «بخوانیم» انتخاب شده بود، به دانش‌آموزان داده و خواسته شد از روی آن بنویسند و هر کجا به حروف (س) و (ش) رسیدند آن را با رنگ قرمز مشخص کنند.

فصل چهارم: ارزشیابی طرح درس اول

الف) ارزشیابی طرح درس اول:

بعد از تدریس، طبق ارزشیابی گرفته شده از دانش‌آموزان، اشتباهات آن‌ها تا حدی کمتر شده بود.

در تاریخ ۹۳/۱۱/۲۷ اعضای گروه در جلسه هفتم با هم‌فکری یکدیگر، در مورد مراحل تدریس، طرح درس، جزییات آن و واکنش‌های معلم و دانش‌آموزان، گفت‌وگو کردند. بخش‌های مختلف تدریس، تحلیل و نواقص بررسی شد. سپس اعضای تیم اصلاحاتی که برای طرح درس جدید لازم بود، بیان کردند. قرار بر این شد که وسایل مورد نیاز برای تدریس آماده گردد و طرح درس تجدیدنظر شده در تاریخ ۹۳/۱۲/۰۵ در کلاس سمیرا حسینی اجرا شود.

• نقاط قوت:

کلاس برای دانش‌آموزان جذاب و پر هیجان بود.

• نقاط ضعف:

کار به‌صورت انفرادی انجام شد و اعضای گروه به این نتیجه رسیدند که در مرحله دوم، دانش‌آموزان به‌صورت گروهی نیز فعالیت‌هایی انجام دهند.

ب) نهایی گروه درباره نحوه اجرا:

اعضای تیم از روند تدریس راضی بودند و تصمیم گرفتند مرحله دوم درس‌پژوهی را برای تکمیل این مرحله انجام دهند.

فصل پنجم: تجدیدنظر در طرح درس اول و آموزش درس تجدیدنظر شده

الف) طرح درس تجدیدنظر شده:

در تاریخ ۹۳/۱۲/۰۵، تدریس دوم توسط سمیرا حسینی اجرا گردید. ویژگی‌های طرح درس جدید به شرح زیر است:

- ۱- برگه‌های کلماتی که بین دانش‌آموزان توزیع می‌شود، دندانسه، نقطه، سرکاف و ... اضافی داشته‌باشد.
- ۲- دانش‌آموزان باید اشکالات هر کلمه را پیدا کنند و کلمه صحیح را، خود بنویسند.
- ۳- متنی تهیه شد که نقطه نداشت و دانش‌آموزان باید هنگامی که معلم متن را می‌خواندند، نقطه‌های هر کلمه را با رنگ قرمز مشخص کنند.

اعضای گروه وسایل مورد نیاز برای تدریس را تهیه کردند و دومین تدریس با حضور اعضای تیم و معاون پایه تشکیل شد.

ج) مشخصات کلی:

نام مجری: سمیرا حسینی	نام درس: درس پژوهی
نام همکاران: طالب، سعید نژاد	موضوع: املا
ناظر گروه: وحیده شعبانی	روش تدریس: روش مکاشفه‌ای
چینش کلاس: گروهی	مکان اجرا: کلاس درس
تعداد گروه‌ها: ۲ نفره	تعداد دانش‌آموزان: ۲۴ نفر
پایه: دوم	زمان تدریس: ۴۵ دقیقه

فصل ششم: ارزشیابی طرح درس تجدیدنظر شده

پس از اجرای دومین تدریس توسط سمیرا حسینی، گروه درس‌پژوهی در تاریخ ۹۳/۱۲/۰۸، اشکالات، نواقص کار و پیشرفت در زمینه بالا بردن دقت دانش‌آموزان را در توجه به تعداد دندانسه، نقطه، حروف و سرکاف ... بررسی و تحلیل کردند. تصحیح برگه‌های دانش‌آموزان نشان می‌داد به‌علت تمرکز و دقت بیشتر روی تعداد دندانسه، سرکاف، نقطه و ... اشتباهات دیکته‌نویسی از جلسه قبل کمتر شده است. در نهایت اعضای گروه با تلفیق روش‌های دو مرحله قبل، طرح جدیدی نوشتند و قرار شد این طرح بعد از تعطیلات عید نوروز در کلاس زهرا سعید نژاد، با حضور اعضای گروه اجرا شود.

فصل هفتم: تجدیدنظر مجدد در طرح درس و آموزش طرح درس جدید

در تاریخ ۹۴/۰۱/۲۷ با حضور اعضای گروه، آخرین مرحله آموزش در کلاس زهرا سعید نژاد برگزار شد. در این مرحله کلماتی آماده شد که حاصل تلفیق دو روش قبل بود. کلماتی که بعضی از آن‌ها دندان‌ه، سرکاف و نقطه کم داشتند و بعضی از آن‌ها اضافه. همچنین روش دیگری در این کلاس اجرا شد که بسیار مورد استقبال دانش‌آموزان قرار گرفت. در این روش کلماتی به بچه‌ها داده شد که باید در دفترشان نشانه‌های هر کلمه را از هم باز می‌کردند و می‌نوشتند. به‌طور مثال کلمه «تصمیم» را به این صورت نوشتند:

ت تص تصم تصمی تصمیم

فصل هشتم: نتیجه‌گیری

بعد از اجرای روش‌های مختلف این طرح و ارزشیابی‌هایی که از دانش‌آموزان به‌عمل آمد این نتیجه حاصل شد که اشتباهات مربوط به دقت، در بین دانش‌آموزان خیلی کمتر شده است. بنابراین، قرار شد در سال‌های آینده روش‌های این طرح در درس املا به کار برده شود. به امید آن‌که روش‌های نوین دیگری نیز برای برطرف شدن کامل مشکلات دیکته‌ای دانش‌آموزان اجرا گردد.

• پاسخ به سولات پژوهش:

بعد از اجرای روش‌های مذکور اعضای گروه دریافتند با اجرای این روش‌ها، اشتباهات دیکته‌ای مورد نظر، کمتر شده و تا میزان زیادی دقت دانش‌آموزان افزایش یافته است.

• پیشنهادات:

- ۱- این روش‌ها می‌توانند در کلاس اول اجرا گردد تا دانش‌آموزان در پایه دوم مشکلات کمتری در زمینه املا داشته باشند.
- ۲- برای رسیدن به نتایج بهتر، زمان بیشتری برای اجرای این طرح مورد نیاز است.

منابع:

تبریزی، مصطفی، (۱۳۷۷)، «اختلالات دیکته نویسی»، نشر فراروان.